

Η βουλγαρική απάντηση στις παραστάσεις των Δυνάμεων ικανοποίησε περισσότερο τις ευρωπαϊκές κυβερνήσεις απ' ό,τι οι απαντήσεις της Αθήνας και του Βελιγραδίου.

Δεν αναφερόταν καθόλου στο status quo, το οποίο τοποθετούσε χρονικά στο 1903, δεν περιείχε καθόλου αιτιάσεις εναντίον της Ελλάδας και της Σερβίας, εξέφραζε απλώς την επιθυμία της Βουλγαρίας να αυξηθεί ο ευρωπαϊκός έλεγχος και να διατηρηθεί η ακεραιότητα της Μακεδονίας, παρόλο που δεν γινόταν ειδική αναφορά στο θέμα της μακεδονικής αυτονομίας. Η βουλγαρική κυβέρνηση, ανέφερε, δεν έχει εκλάβει ποτέ το άρθρο 3 του προγράμματος του Murszteg ως υπόσχεση για τη διαίρεση της Μακεδονίας κατά εθνότητα. Κάτι τέτοιο θα ήταν ανέφικτο, ενώ και μια διαίρεση σε σφαίρες επιρροής θα ήταν επικίνδυνη. Η Βουλγαρία είχε διακρίνει στο άρθρο 3 μόνο την ιδέα μιας ενιαίας επαρχίας με φυσικά σύνορα μέσα στα τρία βιλαέτια, μια επαρχία με διοικητικές υποδιαιρέσεις που θα επέτρεπαν μια πιο λογική κατανομή των διαφορετικών φυλών. Η βουλγαρική κυβέρνηση επιθυμούσε, πάντως, τον οριστικό καθορισμό της περιοχής στις οποίες θα εφαρμόζονταν οι μεταρρυθμίσεις, την εισαγωγή νέων διοικητικών διαιρέσεων στην περιοχή αυτή, τον αποτελεσματικό έλεγχο των φυλετικών, εκκλησιαστικών και εκπαιδευτικών ανταγωνισμών, μια νέα απογραφή του πληθυσμού και την αναδιοργάνωση της αστυνομίας και της δικαιοσύνης. Σχετικά με τα νέα όρια της υπό μεταρρύθμιση περιοχής, η βουλγαρική κυβέρνηση πρότεινε να προστεθούν στην ήδη υπάρχουσα και οι καζάδες Πρεσόβου, Καλκαντελεν και Γκοστιβάρ στο σαντζάκι Σκοπίων, καθώς και ο καζάς της Δίβρης στο σαντζάκι Μοναστηρίου.

Οι ιθύνοντες στη Σόφια είχαν απαυδήσει από τον αγώνα, ο οποίος σε διάστημα ενός και πλέον χρόνου είχε αποβεί σε όφελος των Ελλήνων και των Σέρβων. Αν αυτός ο αγώνας συνεχιζόταν, δεν ήξερε κανείς πως θα κατέληγε. Για μεγάλο χρονικό διάστημα ο Έξαρχος είχε επικρίνει τη δράση των σωμάτων και επιθυμούσε στην επιστροφή στην ειρηνική προπαγάνδα, να αυξήσει τα σχολεία και να κερδίσει με την πειθώ τον κόσμο για τη βουλγαρική εκκλησία. Είχε καταλήξει ότι η Εξαρχία έχανε σημαντικό έδαφος στη Μακεδονία.

Η ΕΜΕΟ έκανε κάποιες προσπάθειες να τακτοποιήσει τα εσωτερικά της προβλήματα, όλες όμως οι προσπάθειες για την αναζωογόνηση της Εσωτερικής Οργάνωσης σημείωσαν ελάχιστη ή και καμιά επιτυχία. Πάντως στα τέλη Αυγούστου, περίπου 25 ηγέτες της Εσωτερικής Οργάνωσης συνεδρίασαν στη Φλώρινα, όπου αποφάσισαν να πραγματοποιήσουν επιθέσεις με στόχους δημόσια κτίρια και κρατικούς αξιωματούχους, με σκοπό να επιταχυνθεί μια ευρωπαϊκή επέμβαση. Σε σύντομο χρονικό διάστημα εκδηλώθηκαν επιθέσεις στη Νεγκοβάνη, Ράκοβο, Πόλογκ και Τσέγγελ και σημειώθηκε σοβαρή αύξηση στα πολιτικά εγκλήματα που διαπράττονταν από εξαρχηκούς.

Ο Buchanan προέβη σε μια ακόμη διαμαρτυρία στη Σόφια στις 12 Νοεμβρίου. Επισήμανε την έντονη αύξηση στη δραστηριότητα των εξαρχικών και δήλωσε ότι διέθετε ασφαλή στοιχεία ότι τουλάχιστον δύο Βούλγαροι υπουργοί διατηρούσαν στενές σχέσεις με τον Σαράφωφ και άλλους επαναστάτες. Ο Σταντσίεφ, που δεν ανήκε στη σταμπουλοφική μερίδα της κυβέρνησης Γκούντεφ, δεν το αρνήθηκε και παραπονέθηκε απλώς για τη δυσχερή του θέση, λέγοντας πόσο δύσκολο ήταν ακόμη και να εκφράσει στη Σοβράνιε την προσωπική του αντίθεση στον αγώνα των σωμάτων. Υποσχέθηκε να απαντήσει γραπτώς. Η απάντηση ήταν μια ανακεφαλαίωση της ιστορίας του Μακεδονικού ζητήματος από τη βουλγαρική σκοπιά.

Στα τέλη του καλοκαιριού, σε μια συνάντηση των Μακεδόνων ηγετών, ο Σαντάνσκι είχε προτείνει τη δημιουργία ενός κοινού ταμείου, στο οποίο θα κατέθεταν όλα τα χρήματα που προορίζονταν για τον αγώνα. Ο Σαράφωφ που δεν είχε καμιά διάθεση να δει το κίνημα να περνά κάτω από την ηγεσία του Σαντάνσκι αντιτάχθηκε έντονα στο σχέδιο και συνέχισε να εργάζεται μόνος με όσους πόρους έβρισκε.

Η φατρία του Σαντάνσκι αποφάσισε να δολοφονήσει τον Σαράφωφ. Ο ίδιος ο Σαντάνσκι γύρισε από τη Μακεδονία τον Οκτώβριο για να καταστρώσει το σχέδιο. Τράβηξαν κλήρο και έτυχε στον τρομοκράτη Πάνιτσα να διαπράξει τον φόνο. Ο Πάνιτσα κέρδισε την εμπιστοσύνη του Σαράφωφ προσποιούμενος ότι είχε εγκαταλείψει τη μερίδα του Σαντάνσκι. Επιλέχθηκε για να αναλάβει την ηγεσία σώματος που είχε συγκροτηθεί πρόσφατα με πόρους του Σαράφωφ. Την παραμονή της αναχώρησής του για τη Μακεδονία (11 Δεκεμβρίου) δειπνήσε στη Σόφια με τον Σαράφωφ και τον Γκαρβάνωφ (μέλος του κοιτάτου των βερχοβιστών) και, καθώς έφευγε, πυροβόλησε και σκότωσε και τους δύο.

Τη στιγμή του θανάτου του ο Σαράφωφ κατέβαλε προσπάθειες να ενώσει τα υπολείμματα της Εσωτερικής Οργάνωσης και των βερχοβιστών και, σε αντίθεση με την παλαιότερη πολιτική του, σκόπευε να μεταφέρει την έδρα της οργάνωσής του έξω από τη Μακεδονία.